

V JIHLAVĚ SE USKUTEČNILA PRVNÍ KONFERENCE K HOUSING FIRST V ČESKÉ REPUBLICE

Ve dnech 30. září a 1. října proběhla v prostorách Krajského úřadu Kraje Vysočina (a pod jeho záštitou) konference „Housing First v Jihlavě“. První den byly představeny výsledky projektu „Bydlení především: Testování konceptu Housing First v Jihlavě“, druhý den se programu ujala Platforma pro sociální bydlení a věnovala ho tématu „Rozvoj Housing First v ČR“.

Před vlastní konferencí byla uspořádána tisková konference k projektu Housing First v Jihlavě, samotná konference byla zahájena přivítáním od zástupců Kraje Vysočina, statutárního města Jihlavy, Oblastní charity Jihlava, Platformy pro sociální bydlení a Ministerstva práce a sociálních věcí (dále MPSV). Zároveň bylo předáno poděkování celému týmu od MPSV

za realizaci pilotního projektu Housing First v Jihlavě.

První příspěvek konference se věnoval vizím uplatňování přístupu Housing First (Bydlení především). **Barbora Špicarová Stašková, hlavní garantka projektu MPSV „Podpora sociálního bydlení“**, zde představila aktivity a dosavadní výstupy tohoto systémo-

vého projektu a sdělila, že ačkoli ještě nebyly pilotní projekty Housing First, které vznikly v rámci výzvy č. 108 Operačního programu Zaměstnanost (OPZ), zcela vyhodnoceny, průběžné výsledky ukazují, že přístup Housing First při řešení bytové nouze funguje nejen v zahraničí, ale i v České republice. Proto řídicí orgán ESF připravuje novou výzvu k sociálnímu bydlení a Housing

First v rámci OPZ+, vyhlášena by měla být v druhém čtvrtletí roku 2022. Kromě toho se připravují také výzvy IROP na budování sociálních bytů. Sdělila také, že MPSV připravuje nový systémový projekt pro podporu sociálního bydlení, neboť se (dle zpětné vazby spolupracujících organizací, obcí či dalších subjektů) současný projekt dobře osvědčil a napomáhá i v propojování jednotlivých důležitých aktérů v oblasti sociálního bydlení. Za důležité vnímá i zapojení krajů, které mohou být koordinátory, mapovat bytovou nouzi na svém území či poskytnout volné byty pro účely řešení bytové nouze.

Poté již vystoupili samotní realizátoři projektu Housing First v Jihlavě. **Daniel Škarka, uvolněný radní statutárního města Jihlavy**, krátce shrnul historický vývoj řešení bytové nouze v Jihlavě. V roce 2014 byly v městském bytovém fondu vyčleněny sociální byty, v roce 2018 vznikla pracovní skupina a byly vytyčeny tři cíle. Byla navázána spolupráce s Agenturou pro sociální začleňování a s Platformou pro sociální bydlení, vznikl projekt Housing First atd. Mapování bytové nouze mimo jiné ukázalo, že je několik desítek osob přímo na ulici a zhruba jedna desetina obyvatel měst Jihlavy jí je ohrožena nebo jí trpí. Popsal cestu ke vzniku a realizaci projektu Housing First a budoucí realizátory připravil na to, že se budou setkávat s kritikou při různých diskusích k tomuto přístupu řešení bytové nouze. Debatovalo se například o tom, kdo bude cílovou skupinou projektu a zda zvolit kvalifikovaný výběr, na který tehdy nebylo město při-

praveno, nebo losování, které se jevílo být transparentnější. Proto ho zvolili, a přesto se setkali s kritikou.

V současné době je již připraveno prioritizační schéma, jehož kritériem výběru je míra zranitelnosti. Ta se zjišťuje v rámci žádosti, kterou zájemce o bydlení vyplní při návštěvě Jednotného místa pro bydlení. Byla také vytvořena a schválena Analytická zpráva o stavu bytové nouze.

Vraťme se ale opět k jihlavskému projektu Housing First. Mapování cílové skupiny proběhlo formou tzv. registračního týdne, při němž jsou oslovováni potenciální zájemci a zájemkyně přímo v terénu. Výsledky shrnul **Jan Milota z Platformy pro sociální bydlení**. Mapovalo se v termínu 25. 11. – 2. 12. 2019 v 17 ubytovnách, 2 azylových domech, 19 rizikových domech a na 28 veřejných prostranstvích. Do akce se zapojilo celkem 47 tazatelů, z toho bylo 10 dobrovolníků. Bylo zmapováno 263 domácností a u 235 z nich byla potvrzena bytová nouze (35 % mužů a 65 % žen). Jednalo se o celkem 79 rodin s celkem 258 dětmi. Průměrná délka bytové nouze byla 7,8 let. Nejvíce osob bylo z ubytoven, pak z bydlení v technicky nevyhovujících podmínkách.

Jak shrnula **Michaela Jelínková, koordinátorka projektu z Odboru sociálních věcí Magistrátu města Jihlavy**, v rámci projektu město poskytlo 12 bytů, ve kterých bydlelo celkem 15 domácností. Díky projektu mělo možnost bydlet 52 osob, v současné době je to 46 osob (25 dospělých a 21 nezletilých dětí). Tři domácnosti si bydlení neudržely – v jednom případě ze zdravotních důvodů, v dalším případě byla nájemní smlouva ukončena dohodou z důvodu problému platby nájemného, v dalším případě bylo důvodem ukončení bydlení hrubé porušení nájemní smlouvy. Při hledání náhradní domácnosti byla ověřována současná bytová situace u 18 osob a uskutečnilo se i nové losování náhradníků (opět s účastí notáře apod.). V současné době je zabydleno 10 rodin a 2 jednotlivci. Projekt je hodnocen jako velmi úspěšný, neboť u 7 domácností byla již prodloužena nájemní smlouva na další rok, u 2 domácností na dva roky, jedné domác-

nosti bylo umožněno se přestěhovat z důvodu nevyhovujícího sousedství do jiného městského bytu a získat tak novou nájemní smlouvu. Sociální pracovnice **Pavλίna Kolářová z Oblastní charity Jihlava**, která poskytuje zabydleným domácnostem podporu v tandemu s **peer pracovnící Terezou Sivákovou**, vyhodnotila, že v současné době díky dobré stabilizaci životní situace stačí u 3 domácností již pouze nižší intenzita podpory, u 4–5 domácností střední intenzita podpory a u 6–7 domácností zatím stále vyšší intenzita podpory (příčemž u 2 domácností zřejmě bude potřeba celoživotní podpora). S domácnostmi řeší především udržení si bydlení a finance (někde se podařilo zastavit exekuci, uzavřít splátkový kalendář apod.), zaměstnání, péče o děti či osamělost, ale také komplikace spojené s vládními opatřeními z důvodu pandemie (distanční výuka dětí, zvýšený hluk v bytech). V rámci projektu také fungovala poradní skupina tvořená osobami z cílové skupiny projektu, která se setkávala s realizačním týmem projektu a řešila s nimi, jakým tématům je vhodné se věnovat apod. Dle názoru sociální pracovnice by bylo vhodnější pracovní skupinu v příštím projektu Housing First vytvořit přímo z účastníků projektu, což umožní i jejich propojení a větší zapojení.

V rámci vize vývoje řešení bytové situace v Jihlavě dále zaznělo, že zajištění udržitelnosti projektu pouze městem není finančně reálné. V současné době se město snaží domluvit s Krajem Vysočina na podpoře v udržení dvou pracovnic z Oblastní charity Jihlava, aby nebylo přerušeno poskytování podpory v bydlení v překlenovacím období, než vznikne nový projekt. Jako zásadní v udržitelném financování vnímají stále chybějící zákon o sociálním bydlení. Jihlava má nyní zanalyzovaný stav bytové nouze a potřebují dle slov Daniela Škarky vizi a vytvoření politické shody na cílech. Z nových zjištění názorů jihlavské veřejnosti také vyplynulo, že je dobré rozprostřít sociální byty po celém městě. Dále sdělil, že by pro zvýšení dostupnosti sociálního bydlení rádi zapojili i soukromé majitele bytů. Jako potřebné vnímá zvýšení dostupnosti bytů s pečovatelskou službou, te-

rénních služeb pro seniory a osoby se zdravotním postižením v bytové nouzi a také připomíná důležitost zapojení peer pracovníků.

Současný model fungování, který byl vytvořen v rámci projektu Housing First, vnímá jako minimální verzi (2 sociální pracovníce a koordinátorka za město). Jako ideální verzi pro případný následující projekt v rámci OPZ+ vnímá dva podpůrné týmy (tedy dvakrát tandem sociální pracovníce a peer pracovníce) a 20 bytů. Na jeden tým by tak připadlo 10 domácností s možností zastupitelnosti jednoho týmu druhým v případě potřeby. Zkušenosti v rámci tohoto projektu dále potvrzují, že je pro vysokou úspěšnost zásadní úzká spolupráce nejen se sociálním odborem, ale i s majetkovým odborem města, který poskytuje byty a řeší platby nájmu či případné opravy v bytech. Velmi se osvědčilo také zapojení asistentů prevence kriminality a externí facilitátorky při řešení sousedských sporů. Dobrých výsledků projektu by rozhodně nebylo dosaženo ani bez dobré spolupráce s Úřadem práce ČR, policií a dalšími institucemi. Pro možnost efektivní spolupráce byl podepsán souhlas se sdílením informací o klientech.

Odpoledne se účastníci rozdělili do dvou skupin v rámci kulatých stolů. První z nich se věnoval tandemovému modelu podpory využívaného u zabydlených domácností v Jihlavě a vystoupily zde sociální pracovníce projektu Housing First a terénního programu Sovy při Oblastní charitě Jihlava. Na začátku se vyjasnily pojmy, neboť v rámci Sov pracují s označením „romská asistentka“, nikoli „peer pracovníce“ jako v projektu Housing First. Panovala shoda v tom, že je tandemová spolupráce velmi efektivní a peer pracovníce pomáhá nejen při navazování důvěry, ale i při vzájemném vysvětlování pojmů, které mohou být nerosozumitelné. V případě, že se romský klient stydí něco sdělit, řekne to pouze romsky peer pracovníci, která to s ním vyřeší, případně se společně domluví, co je podle klienta možné sdělit se sociální pracovníci, aby mohla s řešením pomoci i ona. Často zde dojde k uklidnění, že se není čeho bát a je možné sdělit všechno. Pro konzultantky/prac-

ovnice prý bylo zejména zpočátku náročné oddělit pracovní a osobní život, postupně se jim ale podařilo vytvořit určité hranice.

Druhý kulatý stůl byl k tématu systémového nastavení projektu a důležitosti aktérů v zabydlování. Zúčastnili se ho nejen zástupci města Jihlavy, kteří jsou zapojeni do projektu, ale i zástupci MPSV, Platformy pro sociální bydlení a zástupci dalších projektů Housing First či měst a neziskových organizací, které toto téma zajímá. Jednotliví účastníci projektu zde sdíleli své zkušenosti a dojmy při realizaci projektu a vysvětlili, proč jednají, jak jednají (např. že je potřeba se držet interních nařízení), a v rámci diskuse došlo jak k vyjasnění si představ o dobrém fungování, tak k potvrzení, že se případné komplikace daří společnými silami vyřešit a spolupráce je dobrá.

První den konference byl zakončen večerním programem v DIOD, kde sdílel **Bernd Rohrauer z organizace Neunerimmo zkušenosti se sociálním bydlením ve Vídni.** Zajímavostí je například to, že zde klienty vyhledávají prostřednictvím jejich mazlíčků. Klienti navštíví veterinární ordinaci pro osoby v bytové nouzi, poblíž které je klinika, kde mohou osoby v bytové nouzi dostat např. dentální či psychologickou péči. Poté pokračoval neformální hudební program.

Druhý den konference začal přivítáním hostů zástupci z Platformy pro sociální bydlení, města Jihlavy a on-line pozdravem od Sama Tsemberise, který je zakladatelem a ředitelem **Pathways to Housing.** Ten sdělil, že vývoj Housing First v České republice sleduje, a připomněl, že přístup je z velké části o bydlení, ale ještě zásadnější je změna v přístupu v zacházení s lidmi, který je respektující, pečující a laskavý.

Poté následovala panelová diskuse k tématu péče o tým a psychohygieně nejen v Housing First. **Josefina Schneiderová (Armáda spásy), Ondřej Skála a Adam Fialík** spolu s **Davidem Valouchem (všichni z Platformy pro sociální bydlení – PSB)** sdíleli své zkušenosti s Housing First či multidisciplinárními týmy. Zaznělo, že velká fluktivace znemožňuje intenzivní práci a trpí

tím klienti i tým. Zamýšleli se tedy, jak o své pracovníky pečovat a jak může člověk pečovat sám o sebe. Kromě vybírání si dovolené (bez výčitek a pocitu nenahraditelnosti) je dobré vytvářet příjemná místa, kde se mohou lidé během dne potkat (např. u kávovaru), dobré je mít s kolegy dobrý vztah i mimopracovní. Shodli se, že jak se pečuje o klienty Housing First, tak by se mělo pečovat i o své kolegy. Zapomínat by se nemělo ani na supervize a intervize, vedoucí by neměl ztrácet kontakt se svým týmem a měl by umět vytvořit bezpečné prostředí pro sdílení i nepříjemných věcí. Pro sebehygienu je dobré znát své zdroje energie, kterými může být např. zahrádka nebo dobré vztahy, a hlídat si své hranice a čas sám na sebe.

V další panelové diskusi se **Vítek Lesák (PSB)** věnoval spolu se **zástupkyněmi z MPSV, Ministerstva pro místní rozvoj ČR (MMR) a Ministerstva zdravotnictví (MZd)** tématu bydlení s podporou napříč resorty. **Helena Petroková (MPSV)** zde představila budoucí výzvu v OPZ+, kterou připravuje řídicí orgán ESF ve spolupráci s věcným odborem MPSV, PSB a Agenturou pro sociální začleňování. Výzva bude průběžná na přibližně 10 měsíců, aby obce a města měly dost času na schvalování apod. U neziskových organizací by nově měl stačit popis situace v obci a její spolupráce s obcí (namísto souhlasu obce s realizací projektu). Spolufinancování by mělo být u neziskových organizací nulové, u menších obcí (do 3 000 obyvatel) 5 %, u větších obcí 10 %. Alokace se předpokládají v objemu 450 mil. Kč na jednu výzvu, plánují se vyhlásit dvě výzvy, aby bylo pokryto celé programové období. **Barbora Š. Stašková (MPSV)** krátce představila aktivity, které v oblasti sociálního bydlení realizuje nejen projekt „Podpora sociálního bydlení“ (kromě podpory Housing First např. webináře k sociálnímu bydlení a Housing First, osvěta, kontaktní centrum, výzkumy), ale i samotné oddělení. Shrnuje také spolupráci věcného odboru MPSV s MMR, MZd, MŽP a MPO, ale také s PSB a ASZ. MPSV bylo také umožněno spolupracovat na revizích dotačního programu IROP, kde se podařilo zmírnit některá přísná pravidla.

Marie Mohylová (MMR) shrnula práci v oblasti sociálního/dostupného bydlení na Ministerstvu pro místní rozvoj ČR. Představila krátce Koncept bydlení České republiky 2021+ a sdělila, že byla snaha o její apolitičnost a neutrálnost. Nevnímali zákon jako něco, co všechno vyřeší, ale pomohl by financování. Každé město má jiné zkušenosti, a proto chtějí sjednotit pojmy a zavést jednotnou evidenci. Sdělila, že sociální práci v bydlení řeší MPSV, MMR spíše „cihlu“. To, že osoba bez bydlení dostane byt, díky tomu se stabilizuje, najde si zaměstnání apod., vnímá jako utopii. Nelze privilegiovat jednu skupinu před druhou a dle jejich slov je dobré to pojmut plošně. **Ivana Svobodová z Ministerstva zdravotnictví** se věnovala především oblasti duševního zdraví (mnoho osob bez domova trpí duševním onemocněním či duální diagnózou), reformě psychiatrické péče a podpoře bydlení v rámci Národního akčního plánu. Ten udává směr a plány, ale je třeba definovat jasné cíle, čemuž se věnuje pracovní skupina. Zaznělo také, že ve spolupráci MMR, ASZ, MPSV a Platformy pro sociální bydlení vznikne mapa sociálního bydlení.

Po polední přestávce představil **Jan Snopek (PSB)** způsob, jak lze hodnotit věrnost původnímu modelu Housing First. Ukázalo se totiž, že tento model

řešení bytové nouze může fungovat i v zemích s jiným systémem, než je v USA, kde vznikl, nicméně pro vysokou úspěšnost je potřeba se držet principů Housing First. Osobám zabydleným ve standardních bytech s podporou sociálního pracovníka (v míře a intenzitě dle jejich potřeb) se zvyšuje kvalita jejich života, mají stabilní bydlení, omezují či ukončují užívání návykových látek apod. Platforma pro sociální bydlení v současné době postupně ověřuje věrnost původnímu modelu a posuzuje v souvislosti s tím i dosud dosažené úspěchy. První výsledky potvrzují, že projekty, které se drží principů Housing First, dosahují lepších výsledků.

V poslední části konference si hosté mohli zvolit ze dvou paralelních bloků. První se věnoval bytům na soukromém trhu, neboť se tento přístup řešení bytové nouze neobejde bez zapojení vlastníků soukromých bytů. V rámci projektů Housing First se tato spolupráce vcelku daří, nicméně má to svá úskalí. Své zkušenosti sdělili Jana Volná (Nová možnost, z. ú.), Daniela Zelenková (Nemovitosti) a Eliška Vrabcová (Dobrovolnické centrum, z. s.), diskusi moderoval František Kaiseršot (Mezi proudy, o. p. s.).

V druhém bloku se Alena Augustová ptala na zkušenosti a názory peer pracovníků z pražské organizace Jako doma a z plzeňského Ledovce, který realizuje projekt Housing First v rámci OPZ výzvy č. 108 stejně jako Jihlava.

Diskutovalo se zde o problematice definování této pozice, jaké výhody a nevýhody může mít její zahrnutí do zákona o sociálních službách, o limitech a možnostech vzdělávání těchto pracovníků. Peer pracovníci se shodly, že je tato práce baví a naplňuje, nicméně že je pro ně občas výzvou hlídat si své hranice (určit si, co zvládnou s druhými sdílet, pracovní doba) a nezapomínat na prostor pro to někdy „prostě jen být“.

Konference byla zakončena poděkováním všem účastníkům a sdělením kolektivního přesvědčení zúčastněných v pokračování rozšiřování tohoto úspěšného přístupu řešení bytové nouze. Záznam z konference naleznete na YouTube kanálu Město Jihlava.

Článek je převzat ze Zpravodaje č. 3/2021 MPSV.

*Mgr. Andrea Chudobová
Oddělení stárnutí a sociálního začleňování
Odbor sociálních služeb a sociální práce
Ministerstvo práce a sociálních věcí*